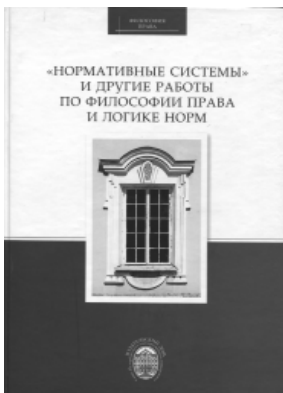

НОРМАТИВНІ СИСТЕМИ **(рецензія В. Смородинського** **на збірку перекладів праць К. Альчуррона** **та Є. Булигіна «“Нормативні системи” та інші** **праці з філософії права та логіки норм»)**

На вулиці вітчизняних теоретиків і філософів права свято: надруковано довгоочікуваний російський переклад основних праць К. Альчуррона та Є. Булигіна під загальною назвою «“Нормативні системи” та інші праці з філософії права та логіки норм»¹. До цієї збірки увійшла їхня спільна класична праця з юриспруденції «Нормативні системи» (це її друге видання²) та десять статей, що були написані ними як самостійно, так і у співавторстві з іншими науковцями. Особливо цінним є те, що, за твердженням самого Є. Булигіна, «ця книга відображає якщо не всі, то майже всі праці обох авторів».

Збірку відкриває велика за обсягом і значна за змістом передмова перекладачів і редакторів цього видання — відомих російських правознавців М. Антонова та О. Лисанюк, завдяки кропіткій роботі яких це видання відбулося. Цю передмову слід розглядати як окрему важливу працю з філософії права, метою якої є бережне введення оригінальних, часто-густо незвично складних ідей К. Альчуррона та Є. Булигіна у матерію вітчизняного філософсько-правового дискурсу щодо природи та змісту права.

Карлос Едуардо Альчуррон (1931–1996) — аргентинський філософ, один із найкращих логіків Аргентини, багато років викладав філософію права і логіку на філософському факультеті університету Буенос-Айреса. Євген Вікторович Булигін (нар. 1931 р. у м. Харкові) — відомий аргентинський теоретик права, професор університету Буенос-Айреса. Ці визнані науковці понад сорок років працювали разом та видали низку спільних книг і статей. Найвідомішою спільною їх працею є саме «Нормативні системи». Уперше її

¹ «*Нормативные системы*» и другие работы по философии права и логике норм / К. Э. Альчуррон, Е. В. Бульгин, П. Герденфорс, Д. Макинсон ; под ред. Е. Н. Лисанюк. — СПб. : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2013. — 380 с.

² Перше видання див.: *Альчуррон К. Э., Бульгин Е. В. Нормативные системы* / К. Э. Альчуррон, Е. В. Бульгин ; пер. с англ. М. В. Антонова ; под науч. ред. Е. В. Бульгина, Е. Н. Лисанюк // Рос. ежегодник теории права. — 2010. — № 3 / под ред. А. В. Полякова. — СПб. : Изд. дом СПбГУ, 2011. — С. 309–472.

було видано в 1971 р. англійською мовою, у 1975 р. — іспанською, у 1994 р. — німецькою. Це є класична, визнана науковцями різних країн, робота з високим індексом цитування. Є. Булігін у передмові до російського видання підкреслює, що «Нормативні системи» — це книга саме з філософії права й призначена для правників. Утім і науковці-логіки вважають її «свою» як класичну працю в галузі деонтичної логіки. І це природно — адже ця робота не тільки підсумовує результати попередніх досліджень логіки норм стосовно теорії права, а й визнає шляхи подальшого розвитку цих галузей знань.

Право трактується К. Альчурроном і Є. Булігіним передусім як система норм (що обумовлює безумовну належність авторів до школи юридичного позитивізму). Є. Булігін у передмові зазначає, що в цьому розумінні права нема нічого нового. Усі значні правники та філософи права — від Томи Аквінського до Г. Гроція, С. фон Пуфендорфа, Ф. К. фон Савіньї, Р. фон Ієринга та Г. Кельзена, використовували щодо права термін «система», точно не визначаючи це поняття. Саме заповнення цієї прогалини, за словами Є. Булігіна, є однією з головних цілей книги. У ній сформульовані точні дефініції таких важливих для правників понять, як норма поведінки, нормативна система та її головні з точки зору авторів атрибути: повнота (відсутність прогалин, юридичних лакун), несуперечливість тощо. Отже, «Нормативні системи» та інші праці, що містяться у збірці, крім іншого, складають розвинену методологічну базу майбутніх досліджень як проблем юридичної (передусім судової) практики, так і взагалі неопрацьованої вітчизняним правознавством теорії юридичної аргументації. Вбачається, що знайомство з цими працями, їх ретельний аналіз неодмінно внесуть значні корективи до наших поглядів на такі усталені юридичні конструкції, як правова система, правовий порядок, прогалини у праві тощо, а також певним чином до концепту права загалом.

Слід зазначити, що дослідження нормативних систем (зокрема судових), здійснене К. Альчурроном та Є. Булігіним, є складовою міцного доктринального фундаменту, до створення якого безпосереднє відношення має ряд видатних західних теоретиків та філософів права, серед яких добре відомі в Україні та Росії Г. Кельзен, Г. Радбрух, А. Росс, Г. Харт, що є очевидними натхненниками авторів, а останній навіть брав активну участь у редагуванні «Нормативних систем». Таким чином, праці, що увійшли до збірки, займають важливе місце в контексті видатних правничих дискусій ХХ ст. щодо розуміння сенсу й змісту права, які продовжують точитися й у новому столітті, хоча й, на жаль, не так запекло.

Видання російського перекладу робіт К. Альчуррона та Є. Булігіна, безумовно, є важливою академічною подією як у теорії права, так і в логіці, філософії, відкриває нові обрії взаємодії цих галузей знань. Сподіваємося, що вкрай необхідну роботу з перекладу найзначніших творів зарубіжних теоретиків і філософів права буде продовжено.

В. СМОРОДИНСЬКИЙ
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії держави і права
(Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»)